

Batthyány Gyula (1887-1959)

Forradalom (1789), 1929 körül

Olaj, vászon, 75,5x60,5 cm
Jelezve balra lent: Batthyány

Provenienca:

• Csernyei Jenő (Tel-Aviv) gyűjteményéből.

Kiállítva:

• Batthyány Gyula kiállítása.
Galerie Gurlitt, Berlin, 1930. március

Feltehetően kiállítva:

• Batthyány Gyula gróf, Cserepes István, Gallé Tibor, Iványi-Grünwald Béla, Nagy Imre, Rudnay Gyula festők és Sidló Ferenc szobrász kiállítása.
Ernst Múzeum, Budapest, 1929. február., katalógus: 148.

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft / 20 408 EUR

Batthyány Gyula: Jelenet a francia forradalomból, 1942 körül
magántulajdon

Egy modern történelmi festő

Gulácsy Lajos után talán Batthyány Gyula festészetét hatotta át leginkább a történelmi múlt, de míg Gulácsy számára a korareneszánsz vagy a rokokó korszaka nosztalgikus menedéket jelentett, Batthyány távolságtartó szkepszissel és nem kevés iróniával figyelte az évezredek "emberi színjátékát". Történelmi víziói a modern magyar festészet egyedülálló teremtményei, amelyek kitörhetetlenül magukon viselik a 20. század tragikus világégeinek és vesztes forradalmainak nyomait. Történelemszemlélete az első világháború és azt követő forradalmak hatására a húszas években gyökeresen megváltozott. Ekkortól kezdve számára a história már nem csupán egzotikus tájékat, hanem a jelent mélyen átható eseménysort jelentett. Történelmi festészetének betetőzését az egyetemes történelmi fordulópontjait megelevenítő, közel kétszáz lapból álló, mára szétszóródott sorozatával (*Az ókortól napjainkig*, 1942 körül) alkotta meg. E grafikai ciklus egyik, magántulajdonban lévő lapján a francia forradalom eseményfolyamát is feldolgozta. A 1930 körül festett *Forradalom* még mentes a későbbi művek vizionárius szemléletétől. Tárgyát Batthyány ezúttal lenyűgözően tömör és szuggesztív festői eszközökkel ragadta meg.

A forradalom lidérce

Batthyány a történelmi jeleneteket a jelen visszáságait rafináltan tükröző példázatokká formálta. Akár Sardanapalról, Sába királynőjéről vagy Savonaróláról szólt, voltaképpen saját korának kényurait, kéjnéit és farizeusait ostorozta, s nem volt ez másképp a francia forradalom esetében sem. Festményének alaptémája a tömegek lázadása. A hatalomtól megittasult csöcselék arcát eltorzítja a vérgőzös bosszúvágy. A lárvaszerű álarcok szuggesztív együttese a középkori pokolábrázolásokhoz hasonlatos szürreális látomásként jelenik meg. A forradalmi felkelők diadalmasan emelik magasba áldozatuk, egy rizsposor parókát viselő arisztokrata nő fejét. A jakobinus diktatúra lefejezésekben és lincselésekben bővelkedő éveinek zrével terjedő populáris nyomatai közül számos hasonló, sokkoló erejű ábrázolást ismerünk. Batthyány csupán egy frigiai sapkán ékeskedő trikolóros kokárdával és a rizsposor parókával konkretizálja jelenetének helyét és idejét. Voltaképpen tárgya ennél általánosabban szól minden népfelkelés riasztó brutalitásáról és minden hatalom, talmi szépség tragikus és szükségszerű esendőségéről. Batthyány végső konzekvenciája mélyen szkeptikus és józanul reális: az általános társadalmi válságból sem a népfelkelés, sem saját osztálya, a hatalomra érdemtelen arisztokrácia sem mutat tehát kiutat.

A festmény útja

Batthyány 1921-es Ernst Múzeumban megrendezett tárlatán már a francia forradalom jelenetei is feltűntek. Lázár Béla előszava szerint több műve a "francia forradalom tömegjeleneteit" idézi meg. A kiállított művek jegyzékében már ekkor felbukkan a "Forradalom" cím. Képünk vélhetően pár esztendővel később, 1929 körül készülhetett. A kép síkját maradéktalanul kitöltő álarcszerű fejek a harmincas évek elejétől válnak dominánssá Batthyány festészetében. 1929-ben ismét az Ernst Múzeumban állította ki egy "Forradalom" című alkotását. E tárlat anyagát 1931 tavaszán részben bemutatta Fritz Gurlitt berlini galériájában. Az itt kiállított alkotások nagy részét ekkor egyetlen gyűjtő, Csernyei Jenő vásárolta meg. Csernyei a háborút megelőzően gabonakereskedésből szerzett jelentős vagyont. Mikor az 1950-es években Izraelbe emigrált, festményekből, kerámiákból és könyvritkaságokból álló jelentős gyűjteményét is magával vitte. E kollekciónál aukcionálta a Mű-Terem Galéria 2002 telén Batthyány *Éjjeli jelenetét* is, amely a Forradalomhoz hasonlóan, csaknem fél évszázados távollét után tért haza.

Révész Emese

